

وکلا و سفیران امام هادی(ع) چه کسانی بودند؟

خفقان حاکم بر دوران ائمه باعث شد تا تا نظام منسجم جریان تشیع و ساختار ارتباطی آن از امامت امام جواد (ع) به کلی تغییر پیدا کند و ساختاری تحت عنوان نظام وکالت پای ریزی شود.

خفقان حاکم بر دوران ائمه باعث شد تا تا نظام منسجم جریان تشیع و ساختار ارتباطی آن از امامت امام جواد (ع) به کلی تغییر پیدا کند و ساختاری تحت عنوان نظام وکالت پای ریزی شود.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه-علی کریمی: دوران امامت امام باقر و امام صادق (ع)، با شکوفایی علم و دانش و برپایی مدارس عظیم علمی به خصوص در شهر مدینه همراه بود. در این دوره به دلیل انتقال قدرت از امویان به عباسیان و برخاستن شورش ها و نهضت های عظیم، بیشتر قدرت حکومت معطوف به رفع و دفع آن ها و تثبیت پایه های خلافت عباسی می شد. این عامل خود به تنهایی نقشی عظیم در ظهور و بروز مکاتب مختلف و مذاهب گوناگون بود تا هر کدام نظرات و عقائد خود را بیان کنند. در این میان جریان علمی شیعه نیز هم پای دیگر مذاهب و چه بسا بیشتر و عظیم تر به فعالیت های علمی می پرداخت.

این فضای باز علمی و حتی سیاسی موجب می شد مسلمانان و به خصوص شیعیان در در امنیت نسبی آن روزگار به نزد امامان معصوم رجوع کرده و حوائج و در خواست های خود را مطرح سازند. اما این وضع چندان ماندگار نبود و به زودی حکومت، خفقان دوران اموی را از سر گرفت. فشار بیش از حد حکومت که عموماً با امامت حضرت امام جواد (ع) آغاز می شود، دوران بسیار سخت و طاقت فرسایی را برای تشیع رقم می زد. از طرفی با محصور کردن امام در محله های غرق شده و یا پادگان های نظامی مثل سامرا یا عسکر ارتباط شیعیان از بلاد مختلف اسلامی با امام امت بسیار ضعیف و حتی قطع می شد.

این وضع، هدایت مردم توسط امامت را از راه و روش متفاوت با اقتضا به شرایط زمان می طلبید. چرا که دیگر مراجعه شیعیان و دوستانداران امامت از نقاط دور قلمرو خلافت نزد امام معصوم کاری غیر ممکن و بلکه خطر ناک بود.

این شرایط باعث شد تا تا نظام منسجم جریان تشیع و ساختار ارتباطی آن از امامت امام جواد (ع) به کلی تغییر پیدا کند و ساختاری تحت عنوان نظام وکالت پای ریزی شود. بدینگونه که امامان معصوم افراد متخصص در احکام دین و البته مورد اعتماد خود را در نقاط مختلف قلمرو خلافت قرار می دادند و به ایشان اختیار تام در زمینه مسائل علمی و احکام فقهی اعطا می فرمودند در مقابل ایشان موظف به پاسخگویی به شیعیان و رساندن پیام آن ها به امام بودند.

این سازمان ارتباطی در عین کارآمد بودن و رفع حوائج و خواسته های شیعیان، از دید دشمنان و به خصوص دستگاه خلافت مخفی می ماند. پختگی این سازمان در زمان امام هادی (ع) به اوج خود می رسد. چرا که در این زمان با وجود خفقان بسیار شدید و حصار امنیتی پیرامون حضرت شیعیان دریافته بودند که ارتباط با امام چگونه و در چه قالبی می باشد؛ امام نیز با درایت کافی و بصیرت الهی خود طی نامه ها و پیام هایی افراد مورد وثوق خود را در مناطق مشخصی قرار داده و هر منطقه را در اختیار فرد مشخصی قرار می داد. این نامه ها که خود از معتبر ترین اوراق سیاسی تشیع می باشد هم اکنون روشن کننده قطعه ای کوچک از فعالیت های سیاسی و جهاد سازنده امام علی النقی (ع) می باشد.

چنان که در نامه ای خطاب به مردم بغداد، مدائن و عراق می فرماید:

«... من ابو علی بن راشد را به جای حسین بن عبدربه و وکلای قبلی خود برگزیدم و اینک او نزد من به منزله حسین بن عبدربه می باشد. اختیارات وکلای قبلی را نیز به ابو علی بن راشد تفویض کردم تا وجوه مربوط به من را بگیرد و او را که فردی شایسته و مناسب است، برای اداره امور شما برگزیدم و بدین منصب گماشتم. شما -که رحمت خدا بر شما باد- برای پرداخت وجوه نزد او بروید...»

این وکلا که خود از سرشناس ترین علما و فقها شیعه محسوب می شوند با در اختیار گرفتن منابع مالی چون خمس و زکات و برخورداری کامل از حمایت امام معصوم، به طور منسجم و در طول زمان خود به قطب هایی برای پرورش فکری شیعیان، نواحی تجمع شیعیان و حتی در دست گرفتن قضاوت و حکومت تبدیل شدند. به طور مثال عبد العظیم حسنی وکیل امام در ری نقش مهمی در ابلاغ پیام ها و دستورات حضرت هادی(ع) و تبدیل ری به عنوان یکی از نواحی شیعه نشین ایران داشته است. همچنین حسن بن علی ناصر معروف به «ناصر کبیر» علاوه بر هدایت شیعیان در نواحی طبرستان، حکومت این ناحیه را نیز در

دست گرفته و به پیاده کردن احکام اسلامی پرداخت.

تاریخ گواهی می دهد که از عصر امام جواد(ع) تا به امروز اگر چه سه امام معصوم در بند کامل حکومت جور بوده و توان برقراری تماس با خارج از خانه خود نداشته اند و اگر چه آخرین حجت پروردگار نیز در پس پرده غیبت به سر برده، اما این محدودیت ها خود باعث ایجاد ارتباطی گسترده در جای جای حکومت اسلام و چه بسا فراتر از آن شده است.

با وجود اینکه شاگردان و اصحاب امام هادی(ع) فراتر از حد شمارش می باشند، سعی شده برخی از وکلا و سفیران آن حضرت نام برده شود:

عبد العظیم حسنی: وی پسر عبدالله پسر علی پسر حسن پسر زید پسر حسن پسر علی بن ابی طالب(ع) بوده و از آن دو روایت نقل نموده است و سهل بن زیاد نیز از عبد العظیم روایت نقل نموده است. او از کبار اصحاب امام هادی (ع) می باشد.

ابراهیم بن محمد همدانی: وی چنان که از لقب «همدانی» برمی آید، اصالتا ایرانی بود و در همدان اقامت داشت و مکاتبات زیادی با امامان عصر خود در مسائل گوناگون فقهی انجام داد.

حسین بن سعید اهوازی: وی بسیار ثقه بوده و از امام رضا و ابی جعفر ثانی و ابو الحسن الثالث روایات نقل نموده و اصلیت وی کوفی می باشد.

ایوب بن نوح: ثقه بوده و دارای کتابی می باشد، ایضا روایات و مسائلی را از ابو الحسن الثالث ناقل است.

حسن بن علی ناصر: شیخ طوسی او را از اصحاب امام هادی (ع) ذکر کرده است. معروف به ناصر کبیر و حاکم طبرستان بود. بر اثر اصابت شمشیری توسط رافع بن هرثمه در نبردگاه، کر شده بود به لقب اطروش خوانده می شد.

ابراهیم بن داود هاشمی یعقوبی: از وی بجهت کثرت عظمت اش با عبارت ثقه یاد نموده اند.

عثمان بن سعید: کنیه ی وی ابا عمرو السمان بوده و او نائب امام زمان(عج) به عنوان یکی از نواب اربعه بوده است.

حسن بن راشد مکنی ابوعلی: بخاطر اعتماد صدوق بر او، وی را قوی و ثقه دانسته اند.

علی بن جعفر همدانی: وکیل امام و ثقه بوده است.

احمد بن اسحاق قمی: وی از اصحاب خواص ائمه (ع) بوده و امام زمان (ع) را دیده و شیخ القمیین و بزرگشان بوده است.

ابو الحسن علی بن محمد بن شیره: از او به عبارت ثقه یاد نموده اند.

احمد بن محمد برقی: اصلیت وی کوفی بوده و کنیه ی وی ابو جعفر می باشد و شیخ طوسی رحمه الله تعالی از او به عبارتی چون: «کان ثقه فی نفسه» یاد نموده است.

ابراهیم بن محمد ثقفی: نیای اعلای او ابو اسحاق سعد بن مسعود ثقفی عموی مختار ثقفی و از اصحاب امیر المومنین علی (ع) بود که آن حضرت وی را والی مداین قرار داد.

علی بن مهزیار اهوازی: بین اصحاب تشیع جلیل القدر بوده و دارای سی و سه کتاب می باشد.

عبدالله بن جعفر حمیری: کنیه ی او ابو العباس می باشد و ادامه ی لقب وی قمی نیز دارد. در میان اصحاب ثقه بوده و کتب بسیاری مانند کتاب الدلائل و الطب دارد.

سعد بن عبدالله اشعری قمی: کنیه ی وی ابوالقاسم بوده و بسیار جلیل القدر و بزرگواری در میان اصحاب می باشد، وی کتب و روایات بسیاری دارد و علم رجال از او به عنوان ثقه یاد می نماید.

علی بن ابراهیم قمی: او دارای کتب زیادی می باشد که از آن جمله: کتاب التفسیر، کتاب المغازی، کتاب الشرائع، و در اصل اسم

کامل وی علی بن ابراهیم هاشمی القمی می باشد.

علی بن جعفر الصادق: جلیل القدر و ثقه است و کتابی در باب مناسک و احکام دارد وی فرزند امام صادق (ع) می باشد.

این شاگردان و مریدان حضرت هادی (ع) که از وکلا و سفرا حضرت در گوشه و کنار قلمرو اسلامی، بلکه فراتر از آن می باشند تنها تعدادی معدود از اصحاب و خواص آن حجت الهی می باشند که با برقراری ارتباطی گسترده از اندلس و مراکش تا هند و پاکستان شبکه ای منسجم و در هم تنده تدوین ساختند تا شیعیان آرام آرام نظام نو پای وکالت را دریابند و با درک معنا صحیح غیبت صغری سپس غیبت کبری حضرت صاحب الزمان عجل الله فرجه، در فراق حضرت از طریق وکلا و نواب ایشان قادر به برقراری ارتباط با امام زمان خود و رفع و حوائج و خواسته های خود باشند.

(رجال الطوسی / الوجیزه فی الرجال علامه مجلسی / الفهرست شیخ الطائفه / سیره پیشوایان / رجال النجاشی)